

POSTANOWIENIE

Dnia 8 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Skoczowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Cesarz

SSN Dorota Rysińska

Protokolant Ewa Sokołowska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Jacka Radoniewicza,

w sprawie J.O.

w przedmiocie umorzenia postępowania karnego i umieszczenia podejrzanego w szpitalu psychiatrycznym

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 8 grudnia 2017 r.,

kasacji, wniesionej przez obrońcę

od postanowienia Sądu Okręgowego w [...]

z dnia 17 listopada 2016 r., utrzymującego w mocy postanowienie Sądu

Rejonowego w [...]

z dnia 11 maja 2016 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w [...] do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

UZASADNIENIE

J. O. przedstawiono zarzut popełnienia czynu z art. 222 § 1 k.k. i art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. polegającego na tym, że:

„w dniu 22 września 2015 r. w N. poprzez uderzenie pięścią w twarz, w której trzymał zaciśniętą zapalniczkę, naruszył nietykalność cielesną funkcjonariusza

Służby Więziennej Zakładu Karnego M. L. podczas i w związku z pełnieniem przez niego obowiązków służbowych, czym spowodował u niego obrażenia ciała w postaci stłuczenia twarzy oraz złamania części korony w obrębie brzegów siecznych zębów 11, 12 i 14 drugiego stopnia, co skutkowało naruszeniem czynności narządów ciała u pokrzywdzonego na okres nie przekraczający 7 dni”.

W trakcie postępowania przygotowawczego podejrzany, na wniosek biegłych psychiatrów, został poddany obserwacji na Oddziale Psychiatrii Sądowej Aresztu Śledczego w K. w okresie od 2 marca 2016 r. do 15 marca 2016 r. W wydanej opinii, po przeprowadzonej obserwacji, biegli stwierdzili, że J.O. miał zniesioną zdolność rozumienia znaczenia czynu i pokierowania swoim postępowaniem w rozumieniu warunków art. 31 § 1 k.k. oraz wymaga on umieszczenia w szpitalu psychiatrycznym zgodnie z art. 93a § 1 pkt 4 k.k. i art. 93g § 1 k.k.

W związku z treścią tej opinii, prokurator złożył do Sądu Rejonowego w [...] wniosek o umorzenie postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. wobec J.O. o czyn z art. 222 § 1 k.k. i art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. „wobec stwierdzenia niepoczytalności podejrzanego, a co za tym idzie ustalenia, iż sprawca nie popełnił przestępstwa oraz zastosowanie wobec niego środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia go w odpowiednim zakładzie psychiatrycznym na przymusowym leczeniu psychiatrycznym”.

Sąd Rejonowy w [...], postanowieniem z dnia 11 maja 2016 r., na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k. umorzył postępowanie karne przeciwko podejrzanemu J. O. o czyn zabroniony z art. 222 § 1 k.k. i art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. oraz orzekł, na mocy art. 93b § 1 k.k. i art. 93g § 1 k.k., jego umieszczenie w zakładzie psychiatrycznym tytułem środka zabezpieczającego.

Zażalenie na to postanowienie złożył obrońca podejrzanego, zaskarżając je w całości, zarzucił:

1. „obrazę przepisu prawa materialnego, a to art. 157 § 2 k.k. poprzez przypisanie podejrzanemu realizacji znamion tego typu czynu zabronionego przy przyjęciu w opisie czynu jednego uderzenia pokrzywdzonego, podczas gdy obrażenia skutkujące kwalifikację z w/w przepisu powstały na skutek dwóch ciosów,

2. obrazę przepisów postępowania, a to art. 7 k.p.k. i art. 92 k.p.k. poprzez wadliwą, dokonaną bez uwzględnienia zasad logiki i doświadczenia życiowego ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, z pominięciem części dowodów przeprowadzonych w postępowaniu oraz wynikających z nich okoliczności mających znaczenie dla orzekania, co skutkowało błędem w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, polegającym na stwierdzeniu, że jedynym skutecznym i adekwatnym środkiem zabezpieczającym przed ponownym popełnieniem czynu zabronionego będzie umieszczenie podejrzanego w zakładzie psychiatrycznym”.

Podnosząc te zarzuty obrońca wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia:

1. w punkcie I poprzez umorzenie postępowania o czyn wyczerpujący tylko dyspozycję art. 222 § 1 k.k.,
2. w punkcie II poprzez orzeczenie wobec podejrzanego, na mocy art. 93a § 1 pkt 2 - 3 k.k. środków zabezpieczających w postaci terapii psychiatrycznej oraz terapii uzależnień.

Sąd Okręgowy w [...], postanowieniem z dnia 17 listopada 2016 r., utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie, zwalniając podejrzanego od ponoszenia wydatków za postępowanie odwoławcze.

Kasację od tego orzeczenia wniósł obrońca J.O. i zaskarżając je w całości, zarzucił „rażące i mogące mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego postanowienia naruszenie przepisów prawa, a to:

1. art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 157 § 2 k.k., poprzez nienależyte rozpoznanie zarzutu obrazu prawa materialnego, wyrażające się błędnym poglądem prawnym, zgodnie z którym z punktu widzenia prawidłowości przypisania podejrzanemu popełnienia czynu zabronionego o charakterze materialnym nie ma znaczenia to, że w opisie czynu, co do którego doszło do umorzenia postępowania, zawarto stwierdzenie o zaledwie jednym uderzeniu zadany pokrzywdzonemu, podczas gdy całość skutków stanowiących obrażenia ciała została spowodowana dwoma uderzeniami;
2. art. 6 k.p.k. w zw. z art. 464 § 1 zd. pierwsze k.p.k., art. 92 k.p.k., art. 7 k.p.k., poprzez dowolną, sprzeczną z zasadami logiki i doświadczenia życiowego

ocenę dowodów oraz pominięcie istotnych okoliczności ujawnionych w postępowaniu, mających wpływ na rozstrzygnięcie wniosku obrońcy z dnia 16 listopada 2016 r. o zwrócenie się do Ośrodka, w którym podejrzany odbywał terapię, o udzielenie informacji w przedmiocie możliwości jego stawiennictwa na posiedzeniu odwoławczym, czego efektem było jego nieuwzględnienie, co skutkowało ograniczeniem prawa do osobistej obrony przed Sądem odwoławczym”.

W oparciu o powyższe zarzuty, skarżący wniósł o uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego w [...] i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi w postępowaniu odwoławczym.

Prokurator w pisemnej odpowiedzi na kasację wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja wniesiona przez obrońcę J.O. jest zasadna w zakresie zarzutu rażącego naruszenia art. 6 k.p.k. w zw. z art. 464 § 1 zd. pierwsze k.p.k., art. 92 k.p.k., art. 7 k.p.k. Wprawdzie Sąd Najwyższy, w oparciu o przepis art. 436 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k., mógłby ograniczyć rozpoznanie kasacji tylko do tego właśnie uchybienia, gdyż jest to wystarczające do wydania merytorycznego orzeczenia, jednakże w niniejszej sprawie było jednak konieczne rozpoznanie drugiego zarzutu, który został podniesiony w punkcie 1. kasacji.

Odnosząc się do tego zarzutu należy stwierdzić, że nie można zgodzić się ze stanowiskiem obrońcy, że Sąd Okręgowy w [...] przeprowadził nieprawidłową kontrolę odwoławczą zaskarżonego wyroku poprzez wyrażenie błędnego poglądu prawnego, w zakresie przypisania podejrzanemu realizacji znamion zarzuconego występku. Oczywiście w pełni należy zgodzić się ze skarżącym, który swoje stanowisko wsparł orzecznictwem sądowym przytoczonym w zażaleniu, że opis czynu przypisanego powinien zawierać komplet znamion, które zostały wypełnione ustalonymi okolicznościami faktycznymi zachowania sprawcy. Analiza uzasadnienia zaskarżonego postanowienia w kontekście zarzutu zażalenia wskazuje, że Sąd odwoławczy w sposób wszechstronny i wyczerpujący podał, dlaczego zarzut obrazy prawa materialnego – art. 157 § 2 k.k. jest niezasadny. Słusznie bowiem Sąd odwoławczy zauważył, że pomimo, iż w opisie czynu nie

wskazano ilości uderzeń zadanych pokrzywdzonemu, to w sprawie nie zachodziły jakiegokolwiek wątpliwości co do tego, że to zadane uderzenia przez podejrzanego spowodowały opisany w zarzucie uszczerbek na zdrowiu pokrzywdzonego oraz że opis czynu przedstawia jedynie mechanizm spowodowania obrażeń ciała. W takiej sytuacji kwestia braku opisu ilości zadanych uderzeń jest bez znaczenia dla przypisania podejrzanemu realizacji znamion z art. 157 § 2 k.k., liczba zadanych uderzeń nie stanowi znamienia czasownikowego tego czynu. W sprawie nie doszło więc do naruszenia art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 157 § 2 k.k. Na zakończenie jedynie należy zauważyć, że brak dokładności w określeniu ilości ciosów zadanych przez sprawcę, może stanowić ewentualnie uchybienie z art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k., co wymaga zawsze wykazania wpływu na treść orzeczenia.

Zasadny jest natomiast zarzut naruszenia art. 6 k.p.k. w zw. z art. 464 § 1 zd. pierwsze k.p.k., art. 92 k.p.k., art. 7 k.p.k. podniesiony w kasacji obrońcy J.O.. Słusznie bowiem obrońca upatruje obrazy tych przepisów w ograniczeniu podejrzanemu prawa do osobistej obrony poprzez dowolną, sprzeczną z zasadami logiki i doświadczenia życiowego ocenę dowodów oraz pominięcie istotnych okoliczności ujawnionych w postępowaniu. Z akt sprawy wynika, że podejrzany nie stawiał się na posiedzenie Sądu Okręgowego w [...] w dniu 17 listopada 2016 r. będąc prawidłowo powiadomiony o jego terminie. Dzień przed posiedzeniem obrońca przesłał do Sądu informację, iż podejrzany rozpoczął w dniu 14 listopada 2016 r. leczenie w Ośrodku Leczenia, Terapii i Rehabilitacji Uzależnień Stowarzyszenia Monar w Z. wraz z wnioskiem o zwrócenie się do tego Ośrodka o udzielenie informacji, czy podejrzany może go opuścić w celu udziału w posiedzeniu. Sąd Okręgowy nie uwzględnił tego wniosku obrońcy uznając, że podejrzany świadomie utrudnia postępowanie odwoławcze poprzez podejmowanie różnych terapii w okresie toczącego się postępowania i po rozpoznaniu zażalenia wydał postanowienie zaskarżone obecnie kasacją.

Tego rodzaju ocena postępowania podejrzanego dokonana przez Sąd odwoławczy jest całkowicie dowolna, szczególnie w kontekście jego dotychczasowego zachowania oraz dowodów wynikających z akt sprawy. Nie można bowiem pomijać treści opinii biegłych psychiatrów, co do stanu zdrowia psychicznego podejrzanego oraz jego uzależnienia od alkoholu i środków

odurzających, co niewątpliwie miało wpływ na podejmowane przez niego decyzje. Należy więc przypomnieć, że J. O. wyraził zgodę na umieszczenie go w trybie art. 23 ustawy o Ochronie Zdrowia Psychicznego w Szpitalu Specjalistycznym bezpośrednio po zakończonej obserwacji sądowo-psychiatrycznej (k. 24, 53). Na oddziale psychiatrycznym przebywał w okresie od 16 marca 2016 r. do 19 kwietnia 2016 r., a następnie podjął leczenie w przychodni, które zostało przerwane jego tymczasowym aresztowaniem. Brał on osobiście udział w posiedzeniu Sądu Rejonowego w [...] w dniu 11 maja 2016 r., na którym zapadło orzeczenie o umorzeniu postępowania i zastosowaniu środka zabezpieczającego. W dniu 19 lipca 2016 r. podjął on leczenie w Ośrodku Leczenia Uzależnień w C., który opuścił w dniu 8 września 2016 r. i tego samego dnia został przyjęty na Oddział Psychiatryczny [...], z którego został wypisany w dniu 7 października 2016 r. z zaleceniem podjęcia terapii uzależnienia w ośrodku terapeutycznym. W trakcie pobytu podejrzanego w tym ostatnim szpitalu, odbyło się w dniu 15 września 2016 r. posiedzenie Sądu Okręgowego w [...], które zostało odroczone, gdyż podejrzanym nie został o tym terminie prawidłowo powiadomiony. Po upływie, na żądanie Sądu, informacji z tych dwóch ostatnich ośrodków, w których przebywał podejrzanym, został wyznaczony kolejny termin posiedzenia na dzień 17 listopada 2016 r.

Przytoczone powyżej okoliczności jednoznacznie wskazują, że nieuwzględnienie wniosku obrońcy w dniu 17 listopada 2016 r. o zwrócenie się do ośrodka Monar naruszyło prawo podejrzanego do obrony nie tylko poprzez uniemożliwienie udziału mu w posiedzeniu i złożenia dodatkowych wyjaśnień odnośnie przebiegu dotychczasowego leczenia, ale przede wszystkim nie pozwoliło na ustalenie wyników tego leczenia J.O.. Wskazać należy, że Sąd odwoławczy widział potrzebę uzyskania takich informacji dotyczących efektów podjętych terapii, gdyż na posiedzeniu w dniu 15 września 2016 r. zwrócił się do ośrodków w C. i M. o tego rodzaju dane. Mimo, iż z ośrodków tych uzyskał informacje jedynie dotyczące okresu pobytu w nich podejrzanego, wydał zaskarżone postanowienie bez przeprowadzenia dodatkowego postępowania dowodowego. Zdaniem Sądu Najwyższego uzyskanie pełnych informacji z przebiegu leczenia podejrzanego ze wszystkich ośrodków jest natomiast konieczne szczególnie w kontekście zarzutu 2.

zażalenia, w którym obrońca wskazywał na konieczność orzeczenia adekwatnego środka zabezpieczającego przed ponownym popełnieniem czynu zabronionego, którym jego zdaniem mogła być terapia psychiatryczna i uzależnień. Po uzyskaniu wskazanych informacji, Sąd winien ewentualnie dopuścić dowód z uzupełniającej opinii biegłych psychiatrów, co niewątpliwie ułatwi prawidłowe rozpoznanie zażalenia obrońcy w zakresie 2. zarzutu.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej postanowienia.

kc